

LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEN LUONNOSTA HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ: KESTÄVYYSERAPORTOINTIDIREKTIIVIN (CSRD) VOIMAANSAATTAMINEN

Luontopaneeli kiittää lausuntomahdollisuudesta koskien hallituksen esitystä kestävyysraportointidirektiivin voimaansaattamiseksi. Luontopaneeli katsoo, että hallituksen esityksessä on paljon vahvuuksia. Kestävyysraportoinnilla on potentiaalia lisätä avoimuutta kestävyysasioissa, ja direktiivin toimeenpanon kautta raportoinnin yhdenmukaisuus voi vahvistua. Hallituksen esityksessä korostetaan myös sijoittajanäkökulmaa, rahojen ohjaamista kestävään liiketoimintaan, mikä on luonnollisesti nykymuodossaan toimivan liike-elämän vahva ohjaava tekijä. Lisäksi haluamme erityisesti mainita kestävyysraportointirikokseen liittyvän säädöksen. Kestävyysraportointiin on usein liitetty syytöksiä mm. viherpesusta (ks. esim. Khan ym. 2021, Onkila ym. 2014), minkä vuoksi harhaanjohtavaa raportointia on syytä sanktioida.

Tässä lausunnossa haluamme kiinnittää huomioita erityisesti neljään kohtaan: minimisääntelyyn laajennuksiin, raportoinnin tapaan ja sisältöön, ulkopuoliseen varmennukseen ja alihankintaketjuun.

1. Laajennukset minimisääntelyyn

Hallituksen esityksessä esitetään neljää laajennusta direktiivin asettamaan minimisääntelyyn – sen ulottamisesta suurosuuskuntiin, varmennuslaitoksen käyttämistä tilintarkastuksen sijaan, sekä rekisteröimistä digitaalisesti. Näistä erityisen merkittäväksi koemme vaateen laajentamisen suurosuuskuntiin, joiden määrä Suomessa on suuri. Nämä lisäykset vaikuttavat merkityksellisiltä, ja Luontopaneeli kannattaa niitä. Tulevaisuuden kehityskohteiksi haluaisimme kuitenkin nostaa raportointivaateen ulottamisen pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, sekä raportointivaateen mahdollisen sisällöllisen laajentamisen.

2. Raportoinnin tapa ja sisältö

Raportoinnin tapaan ja sisältöön liittyen hallituksen esityksessä nojataan yhdenmukaisen sähköisen raportointimuodon kehittämiseen. Uskomme, että tämä voi helpottaa kestävyysraporttien tulkintaa ja vertailua, ja antaa kehystä sille mitä ja miten raportoidaan. Esityksessä kuvataan kahdensuuntaisen raportoinnin vaade: yrityksen vaikutus kestävyysasioihin ja niiden vaikutus yritykseen. Esityksessä ei ole kuitenkaan määritetty vielä yhdenmukaisen raportoinnin, tai mahdollisten standardien, sisältöä, joten sen kattavuutta ei voi arvioida. Sisältö on kuitenkin hyvin ratkaiseva direktiivin toimeenpanoon kannalta – jotta raportointi olisi kattavampaa ja laadukkaampaa, olisi erittäin oleellista tietää, mitä kestävyysnäkökulmia tässä konkreettisesti tarkoitetaan ja miten yritysten on näistä tarkoitus raportoida.

Ehdotus ottaa myös rajallisesti huomioon sidosryhmien laajan kentän. Ehdotuksessa puhutaan paljon sijoittajista, joilla on toki paljon valtaa liike-elämässä, mutta epäselväksi jää se, miten raportointi voisi hyödyttää muita merkityksellisiä sidosryhmiä, kuten kuluttajia ja työntekijöitä, joilla on suuri merkitys yrityksen kestävyysuusiutumisen kannalta. Kestävyysraportointiin vahvasti liitetty sidosryhmien osallistuminen (Bellucci ym. 2019) onkin siis vain rajallisesti huomioitu. Kuitenkin yritysten raporteissaan välittämä viesti voi suurestikin poiketa sidosryhmien odotuksista (Rodrigue 2014) ja se voi jäädä irralliseksi esimerkiksi yrityksen sisäisistä kestävyysmuutosprosesseista (Onkila ym. 2018). Tämän vuoksi Luontopaneeli katsoo, että sijoittajien lisäksi sidosryhmäkenttä tulisi huomioida

laajemmin kestävyysraportoinnissa, jotta prosessi saataisiin vahvemmin osaksi kestävyys siirtymää yhteiskunnassamme.

Esityksessä on myös käyty läpi yrityksille aiheutuvia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia direktiivin toimeenpanosta, ja muun muassa siihen liittyviä kustannuksia. Useat suomalaiset yritykset ovat kuitenkin jo raportoineet kestävyyskysymyksistä aiempaa direktiiviä laaja-alaisemmin, ja heiltä löytyy jo tähän liittyvää henkilöstöä. Muun muassa KMPG (2022) totesi, että suurista yrityksistä jo 94 % raportoi kestävyysasioista. Tämän lisäksi useat pienemmätkin yritykset raportoivat kestävyysasioista, joten kuilu ei ole välttämättä niin suuri kuin ehdotuksessa on kustannuksia korostavasti esitetty.

3. Ulkopuolinen varmennus

Pidämme vahvuutena myös sitä, että kestävyysraporteille vaaditaan ulkopuolinen varmennus tilinpäätöksen tapaan, ja että varmennuksia voivat Suomessa tehdä myös tarkastuslaitokset, joilta usein löytyykin jo aiempaa kokemusta ja osaamista asiasta. Tämä on tärkeää ottaen huomioon muuan muassa raportteihin kohdistuneiden viherpesu- ja harhaanjohtavuussytösten valossa (ks. esim. Khan ym. 2021). Ulkoisen varmennuksen laatuun ja tapaan sekä varmentajien osaamiseen on syytä kiinnittää huomiota, sillä se on todettu hankalaksi prosessiksi, ja ei aina takaa raportoinnin laatua ja luotettavuutta (Boiral ja Heras-Saizarbitoria 2020). Yhdymme huoleen varmennuspalvelujen resursseista ja osaamisesta, ja suositamme kansallisia toimenpiteitä, joilla varmentajien erikoispätevyys taataan ja todennetaan ja miten heidän riippumattomuutensa varmistetaan.

Kestävyysraporttien varmennukselta vaaditaan vain rajoitettua varmuutta, joka on huomattavasti alhaisempi kuin kohtuullinen varmuus. Luontopaneeli suosittaa, että kestävyysraporteilta tulisi vaatia samaa varmuuden tasoa kuin tilintarkastustiedoilta.

4. Alihankintaketju

Pienet ja keskisuuret yritykset on rajattu direktiivissä raportointivelvoitteen ulkopuolelle, eikä raportointia ole laajennettu koskemaan näitä yrityksiä myöskään kansallisesti. Tutkimuksissa on kuitenkin todettu, että monet suomalaiset yritykset raportoivat määrällisesti paljon, mutta pääosin vain omaan toimintaansa liittyen, mikä nähdään puutteena kestävyysraportoinnissa (Mäkelä 2017). Esimerkiksi tuotteen ympäristövaikutukset koostuvat tuotteen koko elinkaaren aikana, joten alihankintaketjun, ja kuluttajatuotteissa myös kuluttamisen vaiheen merkitys, on näissä suuri. Ehdotammekin, että koko ketjun huomiointiin kiinnitettäisiin enemmän huomioita, ja tämän pitäisi olla tulevaisuuden laajennus direktiivin toimeenpanossa.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Tiina Onkila, Hanna Paulomäki ja Ilona Laine. Ulkopuolisena asiantuntijana lausunnon laatimiseen on osallistunut yliopistonlehtori Marileena Mäkelä Jyväskylän yliopistosta.

Viitattu kirjallisuus:

Bellucci, M., Simoni, L., Acuti, D., & Manetti, G. 2019. Stakeholder engagement and dialogic accounting: Empirical evidence in sustainability reporting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.

- Boiral, O., & Heras-Saizarbitoria, I. 2020. Sustainability reporting assurance: Creating stakeholder accountability through hyperreality?. *Journal of Cleaner Production*, 243, 118596
- KPMG 2022. <https://kpmg.com/fi/fi/home/media/lehdistotiedotteet/2022/10/kpmg-selvitti-vastuullisuusraportoinnin-tilaa-suomessa-ja-maailmalla.html>
- Mäkelä, M. 2017. Trends in environmental performance reporting in the Finnish forest industry. *Journal of Cleaner Production*, 142, 1333-1346.
- Onkila, T., Mäkelä, M., & Järvenpää, M. 2018. Employee sensemaking on the importance of sustainability reporting in sustainability identity change. *Sustainable Development*, 26(3), 217-228.
- Onkila, T., Joensuu, K., & Koskela, M. 2014. Implications of managerial framing of stakeholders in environmental reports. *Social and Environmental Accountability Journal*, 34(3), 134-156.
- Rodrigue, M. 2014. Contrasting realities: corporate environmental disclosure and stakeholder-released information. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.